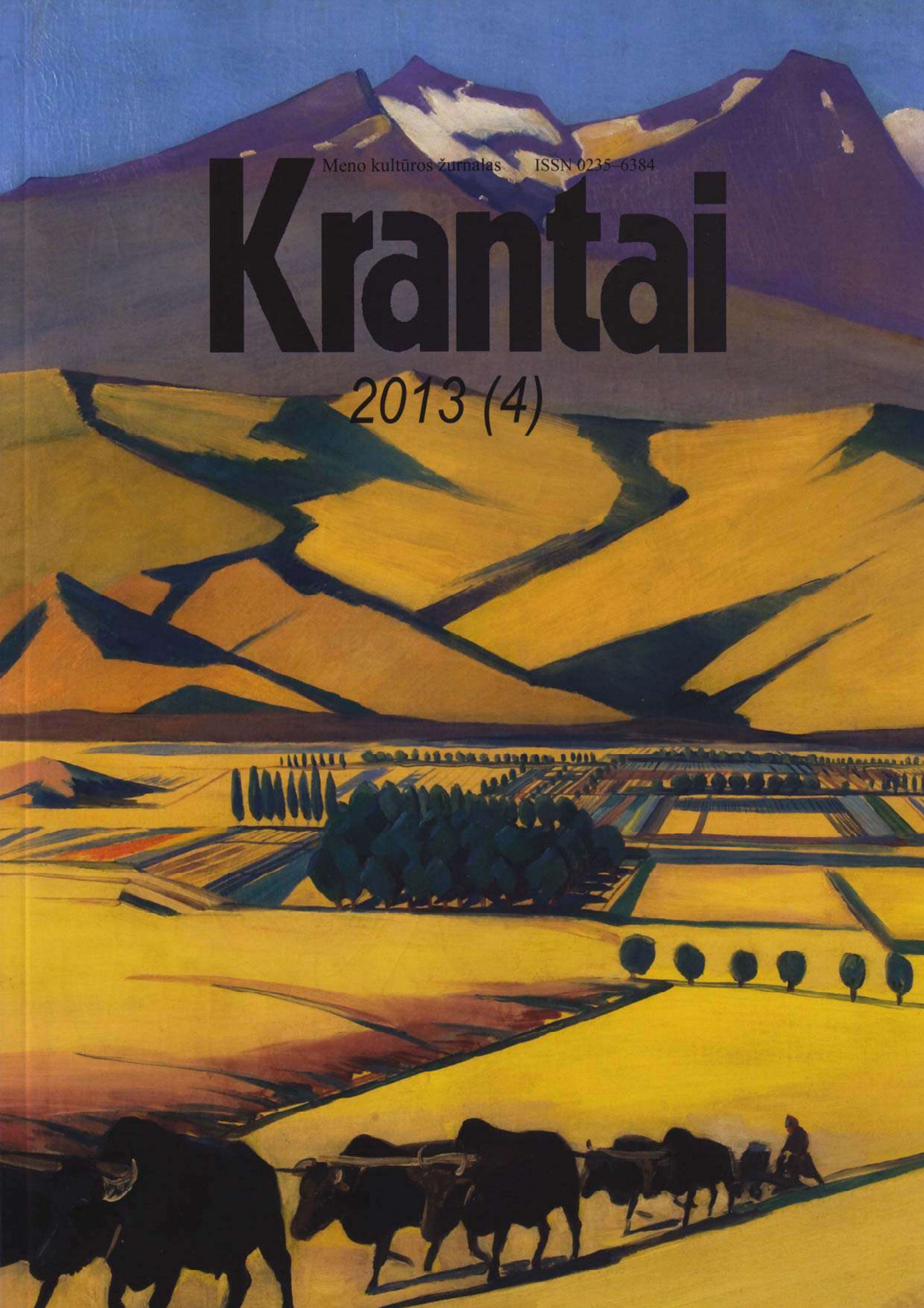

Meno kultūros žurnalas

ISSN 0235-6384

Krantai

2013 (4)

*Už pagalbą rengiant armėniškąjį „Krantų“ numerį dėkojame
temos sumanytojui ir poros straipsnių autoriui Romualdui Čėsnaui,
o už daugelį žurnalui pateiktų straipsnių ir didelę dalį nuotraukų –
Armėnijos Respublikos kultūros ministerijai ir
Armėnijos Respublikos ambasadai Lietuvoje.*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԴԵՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ARMÉNIJOS RESPUBLIKOS
AMBASADA

Hovhannes Širaz**1915–1984**

* * *

*Kojos grimzta pavasario rojun.
O galva Ararato šarmoto
Iškelta taip ryškiai žėruoja, –
Kuo aukščiau, tuo gražiau atrodo.*

*Taip ir tu, o širdie poeto,
Išmintim šviesk virš kelio audroto,
Būk svajonės aukštyn pakylėta, –
Kuo aukščiau, tuo gražiau atrodo.*

*Betgi galvą, kol ji nesvaigsta
Nuo šlovės, nors ir kupiną proto,
Tu prieš žmones laikyk nuleistą, –
Kuo aukščiau, tuo gražiau atrodo.*

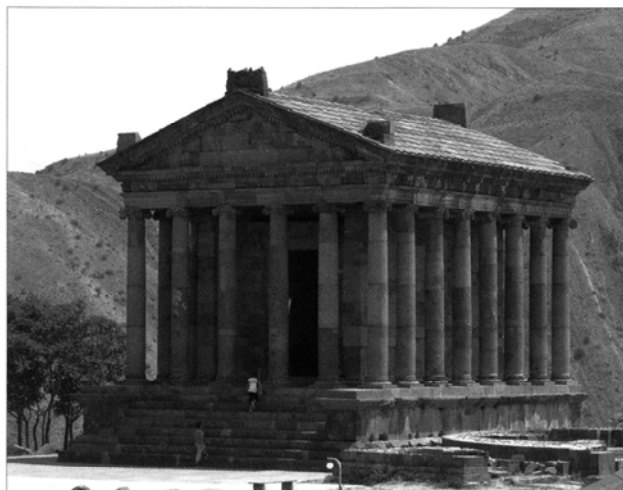
Vertė

Jonas STRIELKŪNAS

Akmuo ir šviesa. Sudarytoja Marytė Kontrimaitė. –
Vilnius: Vaga, 1982

Krantai

Meno kultūros žurnalas

Helenistinio laikotarpio šventykla. I a. Garni, Armėnija
Antano STANEVIČIAUS nuotrauka

TURINYS

KOJOS GRIMZTA PAVASARIO ROJUN...	2	Hovhannes ŠIRAZ
AMŽINYBĖS ŠVIESA	4	Romualdas ČESNA
ARENI OLOS PASLAPTYS	12	Diana ZARDARIAN, Boris GASPARIAN
CHAČKARAI	16	Hakob SIMONIAN, Hovhannes SANAMIAN
AMŽIŲ ABĖCĖLĖ	19	Antanas STANEVIČIUS
DŽIVANAS GASPARIANAS IR JO DŪDUKAS	22	Margarita RUCHKIAN
ARMĖNIŠKI KIEMAI	24	Marietta GASPARIAN
ŠIUOLAIKINĖS ARMĖNŲ ARCHITEKTŪROS MOKYKLOS PRADININKAS. APIE ARCHITEKTĄ ALEKSANDRĄ TAMANIANĄ	28	Anuš TER MINASIAN
VIDURAMŽIŲ ARCHITEKTŪROS DEIMANTAS	34	Anuš TER MINASIAN
TARP DVIEJŲ PASAULIŲ. APIE TAPYTOJĄ IVANĄ AIVAZOVSKĮ	38	Alis NERSISIAN
DIDŽIOJO DAILININKO NAMAI. MARTIROSO SARIANO MUZIEJUS JEREVANE	44	Ruzan SARIAN
MINASO FRESKOS	50	Arman AVETISIAN
GYVENIMAS TARP SPALVŲ	52	Romualdas ČESNA
SERGEJ PARADŽANOV: „JEI MIRSIU KALĖJIME, MANE APRAUDOS DŽOKONDA“	58	Tatjana JASINSKAJA, Zaven SARGSYAN
ŠIRDIS, PADALYTA PERPUS	64	Dovilė ZUOZAITĖ, Asmik GRIGORIAN
ARMĖNIJOS MUZIKA. ŠIUOLAIKINIS POŽIŪRIS	68	Margarita RUCHKIAN
KUR NOKSTA „AUKSINIAI ABRİKOSAI“?	72	Susanna HARUTYUNYAN
AKMUO IR ŠVIESA – GYVENIMO ANTOLOGIJA	76	Birutė JONUŠKAITĖ, Marytė KONTRIMAITĖ

Diana ZARDARIAN, Boris GASPARIAN

ARENI OLOS PASLAPTYS

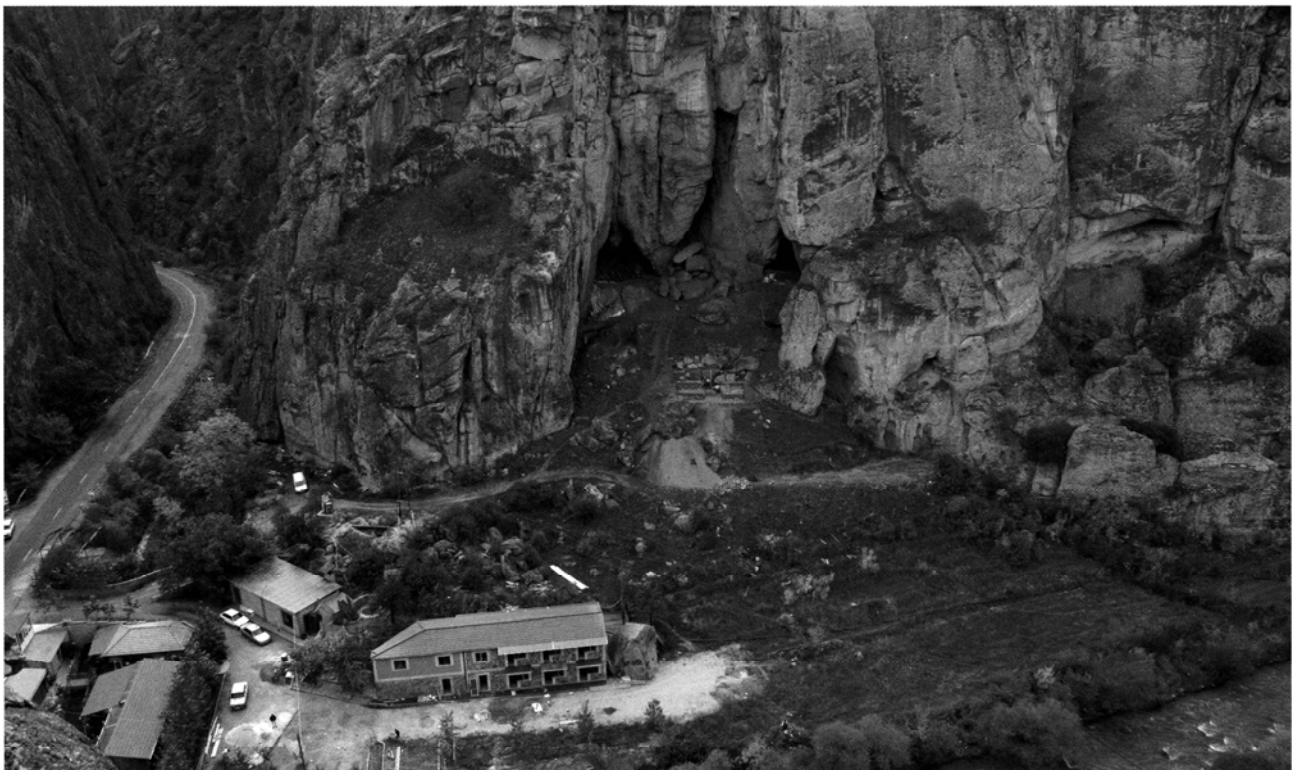
THE MYSTERIES OF THE ARENI CAVE

In the summer of 2007, a joint expedition made up of experts from Armenia, the USA and Ireland, under the leadership of Boris Gasparian (Institute of Archaeology and Ethnography of the Academy of Sciences of the Republic of Armenia), Grigory Areshian (University of California Cotsen Institute of Archaeology) and Ron Pinchasi (University College Cork, National University of Ireland), who were researching the Stone Age in Armenia, started excavating in the Vayoc Dzor area by the village of Areni, near the town of Yeghegnadzor. The archaeologists Diana ZARDARIAN and Boris GASPARIAN write about their unexpected findings in one of the caves in the area, known as the 'Birds Cave'.

Turbūt nerastume nė vieno archeologo, kuris nesvajoja nors akimirkai atsidurti praeityje ir savo akimis išvysti nūdien jau užmirštų kultūrų kūrėjus, išgirsti gyvą jų kalbą, tapti keistų, mums vargiai besuprantamų kulto apeigų bei papročių liudininku. Ir palyginti tai, kas staiga iškilo iš praeities glūdumos, su savo susikurtu požiūriu į kultūrą, kurios paslaptis stengiasi įminti daugelį metų, su vaizdiniais, iš kurių pamažu, po kruopelytę dėliojosi vientisas paveikslas, vadinamas istorija. Akistata su ja galėtų padėti „pakoreguoti“ iškeltas teorijas, kitaip sudėlioti požiūrio taškus ir surasti atsakymus į daugelį šiuolaikinės archeologijos klausimų. Deja, neturime laiko mašinos, tad visa, apie ką kalbame, tėra svajonės ir fantastika...

Su panašiais neįtikėtiniais dalykais teko susidurti ir mums. 2007 metų vasarą bendrą armėnų, amerikiečių ir airių ekspediciją, vadovaujama Boriso Gaspariano (Armėnijos Respublikos Nacionalinės mokslų akademijos Archeologijos ir etnografijos institutas), Grigorijaus Arešiano (Kalifornijos universiteto Kotseno archeologijos institutas, JAV) ir Rono Pinchasi (Korko universiteto koledžas, Airija), tyrinėjusi

lėjimas į Areni olą. Bendras vaizdas. Dianos ZARDARIAN nuotrauka

akmens amžių Armėnijoje, pradėjo kasinėjimus Vajoc Dzoro srityje šalia Areni kaimo, netoli nuo Yeghegnadzoro miesto, visai neįtardami, kokie netikėti radiniai jų laukia vienoje iš tos vietovės olą. Ola, žinoma „Paukščių“ vardu, buvo pasirinkta tikintis, kad joje gali būti išlikusių senovėje čia gyvenusių žmonių veiklos pėdsakų. Mokslininkų patirtis sako, kad pirmas patikimas įrodymas, jog iš tikrųjų taip galėjo būti, yra žemės paviršiuje randami akmeniniai ginklai. Pirmą kartą žmogus tokius ginklus gamindavo iš upių gargždų (apgludintų apvalinių akmenukų), paplokštinių, bazalto ir titnago, obsidiano ir netgi jašmos. Nors sluoksnio, kuriame būtų išlikusių paleolito epochos akmeninių ginklų, čia dirbę archeologai neaptiko, juos nustebino keisti, neįprasti radiniai (nesunku buvo suvokti jų išskirtinę vertę ir svarbą mokslui). Urve iš po kietai suslėgtų dulkių nuogulų pasirodė į žemę įkasti didžiuliai puodai, mediniai kuoliukai, vytomis virvelėmis perrišti meldų glėbeliai, drabužių skiautės ir suplyšę maišai. Pastarieji daiktai iš pradžių smarkiai nuvylė archeologus: „Juk čia šių laikų šiukšlės...“ – pagalvojome. Ir ką kita galėjome pamanyti, jeigu per visą šio regiono archeologijos istoriją niekada nebuvo rasta panašių dalykų – audinio, virvučių, nes organika nepaprastai greitai dūlėja žemėje. Tereikia penkiasdešimties metų, o kartais gal ir mažiau. Tačiau kai archeologai pasiekė gilesnius sluoksnius, paaiškėjo, kad iškasti moliniai indai yra iš vario ir akmens amžiaus, jie išstisus šešis tūkstančius metų stovėjo toje pačioje vietoje, kur kadaise buvo palikti. Supratome, kad ir visi tie meldų glėbeliai, mediniai kuoliukai, rasti šalia jų, buvo palikti tuo pat metu. Beveik amo netekome, suvokę, kad mums teko didžiulę garbę tyrinėti praeitį ne pagal puodų šukes, o pagal daiktus, kurie pasiekė mus beveik sveiki. Tai pasitaiko labai retai. Tokie radiniai ir kiekvieno jų savita istorija gali padėti įminti daugelį mūsų, neišvengiamai išskylančių vario ir akmens amžiaus tyrinėtojams. Vadinamasis vario ir akmens amžiaus Armėnijoje, t. y. laikotarpis nuo 5200 iki 3500 metų prieš Kristų, yra vienas mažiausiai tyrinėtų šios šalies tolimes praeities puslapių. Areni olos atradimas padės mums atskleisti daugelį paslapčių, o šio nuostabaus senovės paminklo unikumas laikui bėgant taps vis reikšmingesnis ir žadins vis didesnę tarptautinę susidomėjimą.

Siekiant gauti kuo tikslesnę informaciją, tolesni kasinėjimai šioje oloje vykdomi ypač atsargiai. Skverbdamiesi gilyn, centimetras po centimetro labai atidžiai ir švelniai teptukais ir šepetėliais nuvalome dulkes, kad nepajudintume iš vietos nė vieno daikto. Kiekvieno akmens, kiekvieno radinio (ar tai būtų puodo šukė, ar visas indas, karoliukas ar ginklas) ir kiekvieno skirtingos spalvos nuogulų sluoksnio padėtis pažymima plane, fotografuojama, matuojama, kokiam gylyje jis aptiktas. Iš kiekvieno kvadrato, kiekvieno sluoksnio ir tam tikros vietos surinktas „dirvožemis“ pakuojamas į atskirus maišus, ant kurių nurodoma ši informacija. Po to visi maišai atiduodami persijoti – tai mūsų archeobotanikės Tamaros Bagojan darbas. Dirvožemio sijojimas – labai svarbi kasinėjimų dalis. Taip išsaugomi ir neprapuola smulkiausi, tačiau dėl to ne mažiau svarbūs radiniai: sėklos ir smulkios organinės liekanos, karoliukai, kaulinės ir medinės adatos, ką dažnai sunku pastebėti kasinėjant dirvą. Tamaros darbas pa-

šėlusiai sudėtingas: sijojant dirvožemį dulkės kyla stulpais, jose paskęsta ir Tamara, ir jos padėjėjai, rūgštos dalelės skverbiasi į kvėpavimo takus, burną, užlipdo akis... Negelbsti net medicininės kaukės.

Atrastąjį archeologinį paminklą padalijome į penkis sklypus: du atšlaitėje, dar vieną prie olos angos po uolos atbraila, ketvirtą ir penktą – olos viduje. Kiekvienam sklypui buvo priskirtas vienas archeologas ir trys–penki vietiniai vaikinai, jo padėjėjai. Kasinėjimo darbuose dalyvavo ir Jerevano aukštųjų mokyklų bei užsienio šalių studentai. Sykį išbandę savo jėgas archeologijoje, jie beatodairiškai pamilsta ją visam gyvenimui. Taip atsitiko ir Kristinai Olšanski, atvykusiai pas mus iš JAV. Ola ir kasinėjimai jai taip patiko, kad ryžosi pakeisti savo pasirinktą specializaciją ir toliau tęsti studijas Kalifornijos universiteto antropologijos skyriuje. Dabar ji – mūsų ekspedicijos narė ir vadovauja viename sklypų vykdomiems darbams.

Nuo pat ryto verda darbas. O žvelgiant iš plento pusės matosi tik dulkių debesys. Smalsūs turistai kopija į olą. Tenka laikinai nustoti dirbus ir surengti jiems nedidelę ekskursiją. Visą laiką, kol pasakojame, turime atidžiai sekti kiekvieną svečią: po neatsargių lankytojų kojomis sklypų, kuriuose kasinėjame, kraštai tai vienoje, tai kitoje vietoje ima byrėti...

Ekskursiją pradėdame nuo sklypo įkalnėje. Kasinėti jame tenka laipteliais, vaikinai naudojami ne šepetėliais, o mentelėmis, nes žemė kieta, molinga. Visas šiukšles vario ir akmens amžiaus gyventojai mesdavo čia pat už olos, ant šlaito. Tai liudija daugybė maisto atliekų ir nebetinkamų naudoti rakančių. Dirbant paaiškėjo, kad viduramžiais olos angą saugojo gynybinė siena, suręsta iš skirtingo dydžio akmenų tiesiai ant vario ir akmens amžiaus šiukšlių sluoksnio. Šalia sienos rasti mongolų strėlių antgaliai byloja, jog viduramžiais nuo svetimšalių antpuolių oloje slėpdavosi Areni (buvusio Arpos miesto) gyventojai.

Dilgėlėmis apaugusiu šlaitu kylame į olą:

... Kadaise, senų senovėje, kai po Žemę dar klaidžiojo dinozaurai, šitas urvas buvo tik smėlėtas vandenyno dugnas. Ilgainiui vandenynas atsitraukė, o smėlėtas dugnas ėmė kietėti, radosi uolos, kurias ir dabar matome. Vandens srautai išgraužė jose angas. Daugelis olių, o ir mūsų, kaip tik šitaip ir susidarė. Oloje glaudėsi žmonės puikiai pažinojo gamtą ir gyveno santarvėje su ja: ola jiems buvo priebėga, gamta maitino juos. Šiandien čia, vienoje sausringų Armėnijos sričių, tik vynuogynai auga. Tačiau prieš daugelį tūkstantmečių Arpos upės slėnis atrodė kitaip. Vario ir akmens amžiaus sluoksniuose rastos sėklos ir gyvūnų kaulai liudija, jog kadaise klimatas šiose vietovėse buvo drėgnas, todėl aplinkui vešėjo nepalyginti daugiau įvairių rūšių augalų ir veisėsi daugybė šiandien jau neaptinkamų gyvūnų. Mūsų laikų žmogus neatpažįstamai pakeitė gamtą ir daugeliu atvejų gerokai pakenkė jai. Taip, pavyzdžiui, buvo užpiltas vienas upės intakas, dėl to išnyko daugelis augalų ir gyvūnų.

„Paukščių“ ola kadaise turėjo tris angas – tai buvo galerijos, kuriose žmonės gyveno nuo akmens amžiaus pradžios iki pat viduramžių. O praėjusio šimtmečio pabaigoje kažkokie restoranų mėgėjai fanatikai susprogdino vieną minėtų galerijų, tikėdamiesi praplėsti ją ir paversti pelninga egzoti-

Vyndarystės kompleksas. Areni ola. Kristinos OLŠANSKI-MARTIROSIAN nuotrauka

ka vietele, žinoma, prieš tai išmetę lauk visa, kas, jų nuomone, tebuvo nereikalingas šlamštas. Šioje galerijoje kadaise gyvenusių žmonių materialinės kultūros liekanos buvo visiškai sunaikintos, jos amžinai liks mums nebeįmenama mįslė. „Išvalytoje“ galerijoje buvo išlietos betoninės grindys, visos slaptos nišos ir praėjimai aklinais užmūryti, įrengtos geležinės grotos. Dinamito sprogmenys išjudino ir gretimos galerijos uolų luitus, nuvirtę jie visiems laikams užtvėrė kelią į tą olos dalį. Norėtume pridurti, kad būsimajam sumanyto įkurti restorano savininkui nepavyko įgyvendinti savo planų: netrukus po to, kai buvo bebaigias šiuos protu sunkiai suvokiamos pertvarkos darbus, jis netikėtai pasimirė. Tikriausiai olos dvasios prakeikė jį...

Šiandien apie Areni urvinius gyventojus galime spręsti tik iš vienintelės išlikusios olos dalies radinių. Aštuoniasdešimties kvadratinio metrų plote atkasėme būstą plūktine moline asla, kurį puslankiu juosė siena. Tyrinėjimo išvados patvirtino, kad šias molines grindis olos gyventojai keletą kartų remontavo 3900–3500 metais prieš Kristų. O iki mūsų laikų išlikusi siena suręsta VII amžiuje. Paklauskite, iš kur mes žinome, kada čia gyveno žmonės ir kada įsirengė savo buveinę. Į šį klausimą galima atsakyti tik itin atidžiai fiksuojant visus radinius, pažymint, kokiame gylyje jie gulėjo, dirbant taip, kad nė viena, iš pažiūros atrodytų gal ir nereikšminga, smulkmena nepraslystų pro akis. Patys vertingiausi radiniai, padedantys nustatyti tyrinėjamo kultūrinio sluoksnio susidarymo datą, yra anglis ir organika (sėklos, žolė, šakos, kau-

lai, dantys, oda). Laimei, šito gero oloje turime pakankamai. Radinių pavyzdžius siunčiame ištirti į Oksfordo ir Kalifornijos universitetų radiologijos laboratorijas. Ten pagal izotopų skaičių nustatoma, kiek C14 (anglies) jau suirę, ir, remiantis gautais duomenimis, padaroma išvada, kada apytikriai (± 15 –30 metų) tiriamoji medžiaga žuvo.

Taip, pavyzdžiui, nustatėme daugelio radinių ir būsto statybos bei molinės aslos suplūkimo datas: naudotose statybinėse medžiagose buvo rasta smulkintų šiaudų ir anglių liekanų...

Turistai įdėmiai apžiūrinėja apvalainius, į statinaites panašius molinius indus ir baltą kaip kreida sluoksnį, nusidriekiantį tolyn už būsto. Ginčijasi, spėlioja...

... Už būsto sienų kartais buvo laikomi gyvuliai. Apie tai mums byloja sudūlėjęs ir per šešis tūkstančius metų pabalęs mėšlas bei rasti žolės ir šiaudų likučiai. Juose aptikta ir graikinių riešutų, ir slyvų, persikų, migdolų, vynuogių su kauliukais, kuriuos vis dar dengė sudžiūvęs minkštimas, netgi avių, ožkų, kiaulių, karvių, paukščių ir žuvų kaulų...

Svečiai pamažėle juda į priekį, stabteli prie sulipdyto iš molinių juostų tonyro – židininės krosnies, iš kurios sienelės kyšo nedidelis kaminas, ir įdėmiai klausosi pasakojimo tęsinio:

... Šitą tonyrą (krosnį, naudotą duonai kepti) XIII–XIV amžiuje įrengė Arpos gyventojai, slėpėsi oloje, tapusioje laikinu prieglobsčiu nuo gresiančių pavojų. Mums pasisekė, kad jie ne visur pajudino vario ir akmens amžiaus sluoksnius, be to,

paliko sudužusių stiklinių, glazūra padengtų raudonų ašochių ir lėkščių šukių, raštais išmargintų drabužių skiaučių ir maišų, kuriuose kažkada buvo laikomos medvilnės sėklos, skutų. Tačiau pačiu vertingiausiu viduramžių epochos radiniu laikome aptiktąjį pelės urvelyje: graužikas iš kažkur atitempė ir išsaugojo mums per abi lapo puses dviem kalbom užrašyto rankraščio gabalėlį, kurio vienoje pusėje pavyko perskaityti įrašą: „Kristaus galybė“.

Tačiau patys įdomiausi dalykai laukia olos viduje. Įspėju svečius, kad pasilenktų ir eitų koridoriumi labai atsargiai. Pagaliau atsidiuriame dešimtimis lempučių apšviestoje „patalpoje“ su daugybe nišų ir po nuosėdomis besislepiančių angų. Tai dar vienas sklypas, kuriame vykdomi kasinėjimo darbai. Vaizdas, kuris atsiveria prieš akis šiame bare, tiesiog apstulbina: iš kur vienoje vietoje tokia daugybė įvairiausių apvalių, molinių, dar neišdegtų, formų ir į žemę įkastų indų? Visa tebėra taip, kaip prieš šešetą tūkstančių metų paliko olos šeimininkai:

Tai gamybinė olų gyvenviečių dalis ir sandėlis. Moliniuose induose žmonės slėpdavo surinktus vaisius ir grūdus. Olos mikroklimatas buvo palankus saugoti juos ilgą laiką, nes kiaurus metus čia laikydavosi vienoda temperatūra.

Iš molinių rakandų išsiskiria ir dėmesį patraukia plokšti „dubenys“, į kurių patį vidurį įkastas indas – ir įkastas taip, kad jo kraštai primena savotišką piltuvą, patogų skysčiams pilti. Čia buvo spaudžiamos vynuogių sultys – tai liudija ant dubenų dugno rasti vynuogių kauliukai ir sausos išspaudos. Tokių pat radinių aptikta ir kai kuriuose į žemę įkastuose induose, panašiuose į karusus (didelius elipsės formos 400–1000 litrų talpos molinius indus, naudotus vynui gaminti ir saugoti). Visai tikėtina, kad olos šeimininkai jau vario ir akmens amžiuje vertėsi vyno gamyba. Norėdami tuo įsitikinti, išsiuntėme indų ir plokščiųjų „dubenų“ liekanas ištirti: chemikai turėtų nustatyti nuosėdų, išlikusių ant šukių vidinių sienelių, sandarą.

Apie keistus ritualus, susijusius su vaisingumo kultu, sužinojome atradę kapavietę, kurioje buvo palaidotos trijų paauglių mergaičių kaukolės. Visos trys buvo patalpintos į nedidelės molio formas ir padėtos tiesiai po indais, kuriuose buvo laikomas vynas bei produktai. Vario ir akmens amžiuje Pietų Kaukaze ir Mesopotamijoje buvo paplitęs paprotys naujagimius laidoti po namų grindimis. Apie panašius palaidojimus gamybinės paskirties patalpose iki šiol negirdėta...

Vienoje kaukolėje buvo aptikta korėtos medžiagos, paaiškėjo, kad tai smegenų liekanos. Šis retas radinys yra pasaulinės svarbos atradimas: DNR analizė padės nustatyti, kokiai genetinei grupei priklausė olos gyventojai...

Paprastai visi be išimties olos lankytojai užduoda vieną ir tą patį klausimą: „Ar aukso daug randate?“ – ir labai nustemba išgirdę mūsų nuomonę apie auksinius dirbinius. Visų pirma, akmens bei vario ir akmens amžiuje žmonija dar nežinojo aukso. Darbo įrankiai, ginklai ir papuošalai buvo gaminami iš akmens ir kaulo. Vario ir akmens amžiuje žmogus atrado varį, tačiau jo dirbiniai kol kas dar nebuvo paklausūs. Antra, nė vienas aukso gabalas nėra toks vertingas ir svarbus kaip keraminiai indai, kauliniai ir akmeniniai ginklai,

organikos ir kaulų, augalų, anglių liekanos. Kasinėjant Areni oloje buvo rasta medinių šaukštų, verpsčių ir kt. Tačiau tarp jų pasitaikė ir neaiškios paskirties daiktų: kaip jais naudotasi, kam jie buvo skirti? Tikėtina, kad tokių iki šiol nežinomų radinių tyrinėjimas leis naujai pažvelgti į senovės visuomenės gyvenimą. Praėjusio šimtmečio archeologai buvo įsitikinę, kad Pietų Kaukazo vario ir akmens amžiaus indai buvo labai grubūs, gaminami iš molio, sumaišyto su šiaudais, skaldytais akmenėliais, smėliu, o vietiniai puodžiai nesugebėdavo suteikti jiems tobulesnės formos, spalvingai išmarginti, kaip tai darydavo jų kaimynai, gyvenę Mesopotamijoje. Tačiau šiandieną, remdamiesi Areni oloje rastų indų ir puodų tyrinėjimais, galime gerokai papildyti mūsų turimas žinias apie vario ir akmens amžiaus puodininkystę bei keramikos dirbinius dabartinės Armėnijos teritorijoje. Ir jau visiškai tiksliai galime kalbėti apie tai, jog kadaise čia gyvenę žmonės buvo susipažinę su Mesopotamijos tradicijomis, perėmė iš šios kaimyninės šalies meistrų nemažą puikiausios kokybės indų gamybos paslaptį, išmoko puošti savo gaminius ornamentais, šiek tiek dar primenančiais mesopotamiškuosius.

Archeologijos pasaulis kupinas paslaptių. Senovės žmonių gyvenimą norintis perprasti archeologas turi ilgai ir atkakliai tyrinėti kiekvieną radinį, ieškoti kuo daugiau viena ar kitą hipotezę pagrindžiančių įrodymų arba pasiūlyti iš esmės visai naują požiūrį į nagrinėjamą problemą. Net jeigu koks nors radinys iš pradžių pasirodytų esąs menkavertis ir nereikšmingas, gali būti, kad jau rytoj paaiškės, jog būtent jis yra ta trūkstamoji grandis, galinti padėti įminti kai kurias senovės civilizacijų mįsles. Dėl to žmonija turi su derama pagarba žvelgti į savo protėvių materialiosios kultūros liekanas. Archeologinę ir istorinę vertę turinčių paminklų pavertimas restoranais, sunaikinimas tam, kad jų vietoje išdygtų prabangi vila, pirmiausia rodo žmogaus nepagarbą sau ir savo tėvynei.

Diana ZARDARIAN, Boris GASPARIAN

Iš rusų kalbos vertė **Birutė VAITKIENĖ**

Eneolito laikotarpio apavas. Dianos ZARDARIAN nuotrauka

Krantai

2014 (1)

Giedrė JANKEVIČIŪTĖ

Violeta KRIŠTOPAITYTĖ

Žibuntas MIKŠYS

Vilius MIZARAS

Slavko PREGL

